

Podiumkunsten Theater

		Advies	Geadviseerd <i>Bedragen in euro's</i>
ITA	Amsterdam	Ja	3.107.000
Het Nationale Theater	Den Haag	Ja	2.824.500
Noord Nederlands Toneel	Groningen	Ja	2.824.500
Theater Utrecht	Utrecht	Ja	1.692.500
Toneelgroep Oostpool	Arnhem	Ja	2.824.500
Tryater	Leeuwarden	Ja	1.692.500
Toneelgroep Maastricht	Maastricht	Ja, mits	1.692.500
Theater Rotterdam	Rotterdam	Ja, mits	1.692.000
Het Zuidelijk Toneel	Tilburg	Ja, mits	1.692.500

De categorie

Het Nederlands theaterlandschap kent een grote verscheidenheid aan gesubsidieerde gezelschappen, vrije theaterproducten, collectieven en zelfstandige makers, die dagelijks hard werken om nieuwe of bewezen producties te kunnen tonen aan het publiek. Zij doen dit vanuit de volle overtuiging dat de samenleving verbeelding, schoonheid en reflectie nodig heeft. Hiervoor trekken zij alles uit de kast: zij zoeken steeds opnieuw naar verhalen die erom vragen op het podium gebracht te worden, experimenteren met vormen die de toeschouwers verrassen en werken gestaag aan een organisatiestructuur die daarbij passend is. Gezamenlijk vormen zij een sterk theaterlandschap.

De theatergezelschappen in de Culturele basisinfrastructuur (BIS) bekleden een belangrijke positie in dit veld. Gezamenlijk waarborgen zij een hoogwaardig theateeraanbod voor de grote zaal en het middensegment, verspreid over Nederland. Zij dragen ook een grote verantwoordelijkheid voor talentontwikkeling, educatie en participatie. Zij organiseren, net als de andere instellingen in de BIS, educatieve en participatieve activiteiten voor jong en oud, en betrekken daarbij actief doelgroepen die om uiteenlopende redenen minder snel naar het theater gaan. De grote theatergezelschappen bieden daarnaast regietalenten en makers de mogelijkheid om zich verder te ontwikkelen en door te groeien naar de grote zaal. De talenten komen veelal van de Nederlandse toneelacademies, van wie sommigen eerst een talentontwikkelingstraject bij een productiehuis of een talenthub hebben gevolgd.

De theatergezelschappen in de BIS (artikel 3.9 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid) zijn instellingen die regionaal van waarde zijn en daarnaast een groot (inter)nationaal bereik hebben. Hun kernactiviteit is het verzorgen van theatervoorstellingen, waarbij de middelgrote instellingen tenminste één en de grote instellingen tenminste drie producties dienen te

creëren die bestemd zijn voor een podium met meer dan vierhonderd zitplaatsen. De instellingen mogen voor hun artistieke continuïteit niet afhankelijk zijn van één maker of groep makers.

Net als voor de beleidsperiode 2017 – 2020 verleent de minister voor de komende periode aan hoogstens negen theatergezelschappen een BIS-subsidie. Ze stelt 20.043.000 euro beschikbaar voor maximaal vier grote instellingen (2.824.500 euro per instelling) en vijf middelgrote gezelschappen (1.692.500 per instelling), waarvan één Friestalig gezelschap. Er kan subsidie worden verleend aan maximaal vier grote instellingen die hun standplaats hebben in de kernpunten, waarvan twee in de steden Amsterdam, Den Haag en Rotterdam. Er is een extra subsidie beschikbaar van 10 procent voor een van de vier grote instellingen die zich internationaal onderscheidt door een excellent uitvoeringsniveau.

Adviezen

Voor de periode 2021 – 2024 hebben negen theatergezelschappen een aanvraag bij het ministerie van OCW ingediend. Alle negen aanvragers ontvangen ook in de lopende periode BIS-subsidie. De raad heeft een keuze moeten maken tussen vijf instellingen die een aanvraag hebben ingediend als groot gezelschap, waarvan slechts vier instellingen gehonoreerd kunnen worden (zie ‘Afwegingen’). De raad adviseert de minister de instelling die niet in aanmerking is gekomen voor subsidie als groot gezelschap, wel te honoreren als middelgroot gezelschap. Hij adviseert de overige vier middelgrote instellingen ook te honoreren.

Algemene indruk

Aan het begin van de subsidieperiode 2017 – 2020 maakten diverse BIS-theatergezelschappen transitie door: instellingen gingen vergaande samenwerkingen aan, gezelschappen fuseerden met podia en een nieuwe generatie artistiek leiders trad aan. De nieuwe, relatief jonge generatie regisseurs heeft de afgelopen vier jaar laten zien dat zij de grote gezelschappen met verve kan leiden; deze regisseurs spelen in op de tijdgeest, hebben oprechte interesse in publiek en potentieel publiek en begrijpen de mogelijkheden die de omliggende regio's kunnen bieden. In hun kielzog nemen deze regisseurs een nieuwe lichter getalenteerde acteurs, dramaturgen, scenografen en licht- en kostuumontwerpers met zich mee.

Dat levert spannende en succesvolle zoektochten op naar nieuwe verhalen, naar nieuwe benaderingen van de grote zaal en naar nieuwe vormen van multidisciplinair theater. Ook ziet de raad voor de komende vier jaar nieuwe namen opduiken die de rol van artistiek leider op zich zullen nemen of de artistieke koers van het gezelschap mede zullen bepalen. De raad kijkt uit naar hun invulling en bijdrage.

De profielen van de negen theatergezelschappen vullen elkaar goed aan, variërend van repertoiretheater, grootschalige productiehuisen, regionaal verankerde gezelschappen en een multidisciplinair gezelschap. De huidige vier grote gezelschappen besteden in hun plannen aandacht aan de manier waarop

zij hun krachten kunnen bundelen op het gebied van talentontwikkeling, spreiding en internationalisering. De raad moedigt deze onderlinge afstemming aan.

De negen theatergezelschappen zijn in 2018 goed voor meer dan een half miljoen bezoekers. De raad vindt dat elk gezelschap in relatie tot zijn ambities en omvang een goed en realistisch beeld schetst van het aantal te verwachten bezoekers. De meeste gezelschappen hebben in hun plannen aandacht besteed aan publieksbereik. Marketing- en communicatiestrategieën zijn echter weinig concreet uitgewerkt.

De raad waardeert het dat de negen theatergezelschappen zich de afgelopen jaren sterk hebben ingezet voor hun stedelijke cultuurregio en haar inwoners. Er wordt opgetrokken met naastgelegen collega-instellingen (zelfs in vergaande samenwerkingen), er wordt meegewerkt aan proeftuinen in de regio en er wordt actief nagedacht over de rol die de instelling heeft in de omgeving. Vier jaar geleden constateerde de raad dat de instellingen, parallel aan deze ontwikkeling, er bewust voor kozen de producties in een select aantal steden te spelen, verspreid over het land. De komende jaren wordt deze ontwikkeling doorgezet. Dit maakt het mogelijk om met theaters stevigere samenwerkingsafspraken te maken, gericht op marketing en financiële bijdragen. Tegelijkertijd blijft de raad het belangrijk vinden dat de instellingen gezamenlijk hun verantwoordelijkheid nemen om voldoende spreiding van voorstellingen te garanderen in grote én middelgrote steden; daarom waardeert hij de plannen om ook in de middelgrote steden te blijven spelen.

De theatergezelschappen begeleiden een sterke lichter jonge getalenteerde theaterregisseurs. Daarvoor werken zij samen met productiehuisen en talenthubs binnen en buiten de BIS, zoals De Nieuwe Oost, Frascati, Toneelschuur, VIA Zuid, Station Noord en de toneelacademies. Sommige talentvolle regisseurs vinden vervolgens hun weg in het BIS-landschap bij hetzelfde gezelschap of bij een van de andere negen gezelschappen. Een aantal instellingen geeft ook talentvolle schrijvers de gelegenheid zich te richten op de grote zaal. Deze ontwikkeling moedigt de raad aan.

Het educatieve en participatieve beleid loopt bij de negen theatergezelschappen uiteen in benadering, omvang en kwaliteit. Bij de ene instelling maakt educatie wezenlijk deel uit van de organisatie, bij de andere is het een aanvulling op het reguliere programma. De raad ziet dat de meeste gezelschappen steeds vaker en uitgebreider samenwerken met nabij gevestigde jeugdtheatergezelschappen, en vindt dat een positieve ontwikkeling; gezamenlijk nemen de instellingen hun verantwoordelijkheid voor educatie in hun regio (en daarbuiten).

De raad vindt het een gemiste kans dat zijn aanbeveling uit het besteladvies 'Cultuur dichtbij, dicht bij cultuur' (2019) om de scenische podiumkunsten als één categorie in de regeling op te nemen en de normbedragen los te laten, niet door de minister is overgenomen. Drie theaterinstellingen zien zich genooddaakt om meerdere aanvragen in te dienen omdat de regeling geen ruimte biedt aan hun huidige constellatie. Zo vragen Noord Nederlands Toneel en Club Guy & Roni, sterk verweven op artistiek en zakelijk vlak,

subsidie aan bij twee afzonderlijke subsidieartikelen (Theater en Dans). Ook Theater Rotterdam en Productiehuis Theater Rotterdam, verenigd in een organisatie, zien zich daartoe genoodzaakt (Theater en Ontwikkelinstellingen). Hetzelfde geldt voor Het Nationale Theater en HNTjong (Theater en Jeugdpodiumkunsten).

Dit probleem doet zich ook voor in andere categorieën, zoals bij Nationale Opera & Ballet (Grootschalig opera-aanbod en Dans). Het is niet alleen tijdrovend werk voor deze instellingen, ook staat het gewenste artistieke ontwikkelingen, zoals interdisciplinariteit, in de weg. Door vast te houden aan de normbedragen kunnen de instellingen bovendien niet worden gestimuleerd om geleidelijk, op basis van bewezen successen, door te groeien. De financiële stap tussen middelgroot en groot gezelschap is nu aanzienlijk, en maakt een duurzame groei voor veel instellingen ingewikkelder dan nodig zou zijn.

Afwegingen

ITA, Het Nationale Theater, Toneelgroep Oostpool, Noord Nederlands Toneel en Toneelgroep Maastricht hebben een aanvraag ingediend als groot theatergezelschap. Op grond van artikel 3.9, lid 2 kunnen echter slechts vier instellingen als groot gezelschap worden toegelaten tot de BIS. De raad heeft daarom een keuze moeten maken en heeft daartoe het volgende overwogen.

ITA, Het Nationale Theater, Toneelgroep Oostpool en Noord Nederlands Toneel hebben de afgelopen jaren als grote instelling een hoogwaardig aanbod voor de grote zaal gerealiseerd. De raad is in grote lijnen positief over de plannen voor de komende jaren en heeft vertrouwen in de artistieke koers en financiële positie van deze vier instellingen. Hoewel de raad de bevoegdheid van Toneelgroep Maastricht waardeert, mist hij voldoende houvast op artistiek en zakelijk vlak om de instelling aan te wijzen als groot gezelschap. Zo beschrijven de plannen geen artistiek-inhoudelijke ontwikkeling die de gewenste schaalvergroting rechtvaardigt. Daarnaast ontbreekt een gedegen onderbouwing van de wijze waarop de instelling de extra subsidiegelden wil aanwenden voor groei in bezoekersaantallen, (co)producties en personeel. Op basis van de vergelijking adviseert de raad ITA, Noord Nederlands Toneel, Toneelgroep Oostpool en Het Nationale Theater als groot theatergezelschap te subsidiëren, en Toneelgroep Maastricht als middelgroot theatergezelschap.

ITA heeft daarnaast een aanvraag ingediend voor een extra subsidie van 10 procent die beschikbaar is voor een van de vier grote instellingen die zich internationaal onderscheidt door een excellent uitvoeringsniveau. De raad adviseert deze vermeerdering van het subsidiebedrag toe te kennen, omdat de instelling een toonaangevende positie in de (inter)nationale theaterwereld heeft en de komende jaren erop gericht is deze positie verder te versterken en uit te breiden.